

СТАНОВИЩЕ

от доц. Теодора Николаева Евтимова, д.оз.
Медицински университет „Проф. д-р П. Стоянов“- Варна, Филиал Шумен

на дисертационен труд на тема:

**„УПРАВЛЕНИЕ НА ЗДРАВНИТЕ ГРИЖИ ПРИ ПАЦИЕНТИ, ПРЕЖИВЕЛИ
ИСХЕМИЧЕН МОЗЪЧЕН ИНСУЛТ В БЪЛГАРИЯ“**

на докторант: **Меглена Маринова Балабурова**
асистент в катедра „Сестрински терапевтични грижи“, факултет „Здравни грижи“ на
Медицински университет – Плевен

за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“

в област на висшето образование: 7. „Здравеопазване и спорт“

професионално направление 7.4. „Обществено здраве“

по специалност „Управление на здравни грижи“

Данни за процедурата

На основание Заповед № 1294 /01.06.2021г. на Ректора на Медицински университет – Плевен съм определена за член на научно жури, във връзка със защита на дисертационен труд на асистент **Меглена Маринова Балабурова** за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“ в област на висшето образование: 7. „Здравеопазване и спорт“, професионално направление 7.4. „Обществено здраве“, по докторска програма „Управление на здравни грижи“. Научен ръководител е доц. Макрета Годорова Драганова, д. м.

Дисертационният труд е одобрен и предложен за публична защита от подсилен катедрен съвет на катедра „Общественоздравни науки“ при ФОЗ, МУ- Плевен на 14. 05. 2021 г.

Биографични данни и кариерно развитие на докторанта

Меглена Маринова Балабурова е родена на 15.01.1978г. Завършва Медицински колеж – гр. Плевен, ОКС „Специалист“ (1998г.), специалност „Медицинска сестра“. Дипломира се през 2010г. с ОКС „Бакалавър“, а през 2013г. с ОКС „Магистър“ по специалност „Управление на здравните грижи“ в Медицински университет – Плевен. Професионалната кариера и опит на Меглена Маринова Балабурова започва през 1998 година като медицинска сестра в Общинска болница – гр. Искър. В последствие, тринадесет години (2000-2013г.) работи като медицинска сестра в УМБАЛ „Д-р Г.Странски“ – гр. Плевен в отделение „Образна диагностика“. От 2013г. и към момента е асистент в катедра „Сестрински терапевтични грижи“, факултет „Здравни грижи“ в Медицински университет – Плевен.

Владее руски и английски език.

Член е на Българска асоциация на професионалистите по здравни грижи, Българска асоциация по общественото здраве и Европейската асоциация по общественото здраве.

Теоретичната и практическа си подготовка асистент Меглена Балабурова развива и усъвършенства чрез участия в осемнадесет курса за продължаващо обучение.

Има 12 публикации и участия в национални и международни конференции в областта на планиране на здравни грижи при пациенти след мозъчен инсулт.

Общи характеристики на дисертационният труд

Дисертационният труд, представен от ас. Меглена Балабурова, е разработен в обем от 165 страници и е структурирана в 5 глави: 1. Литературен обзор, 2. Методология и организация на изследването, 3. Резултати и обсъждане, 4. Инструментарий за оценка и планиране на грижите за пациенти, преживели мозъчен исхемичен инсулт (ППМИИ), 5. Изводи, приноси и препоръки. Дисертационният труд е онагледен с 32 фигури, 2 схеми, 19 таблици. Библиографският списък е съставен от 251 литературни източника, от които 166 на кирилица и 85 на латиница.

Представеният автореферат в обем от 55 страници в структурно отношение представя съществените моменти от разработения дисертационен труд и дава пълна представа за концепцията, методологията, структурата и резултатите на дисертационното изследване.

Във връзка с дисертационния труд са направени 4 публикации и 6 научни съобщения на национални и международни научни форуми за периода 2014-2020 година.

Оценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Докторантката е насочила своя научен интерес към изключително актуален проблем: ролята на медицинската сестра в управлението на здравните грижи при пациенти, преживели мозъчен инсулт, заболяване с медико-социална значимост и една от водещите причини за смъртност и инвалидност в световен и национален мащаб.

Литературният обзор представя актуалността на проблема в световен и европейски мащаб и предоставя статистически данни за България по показателите смъртност и инвалидизация при пациенти, преживели мозъчен исхемичен инсулт. Акцент е поставен върху общите и специални грижи, които се отличават със своята специфичност и мултидисциплинарен подход. Направен е задълбочен анализ на световния и европейски опит в организацията на здравните грижи на ППМИИ, които са в компетенциите на медицинската сестра и са свързани със здравна оценка в областта на сестринските грижи, сестринска диагноза, сестрински интервенции. Прилагането на сестрински процес в редица страни се вписва в сестринската документация и е от важно значение за систематичен подход на оказваните грижи. Посочени са добри практики в тази област, използвани във Франция и Германия. Направен е критичен анализ на организацията на здравните грижи за ППМИИ в България.

В заключителната част на литературния обзор са направени 8 извода, свързани с управлението и ефективното планиране на здравните грижи и предизвикателството те да бъдат реализирани в болнична и извънболнична среда. Авторката очертава необходимост от прилагане в България на холистичния подход в здравните грижи и пациент-центрирани грижи, за да се повиши ефективното им управление при пациенти след мозъчен инсулт. Подчертава се важноста от специализирани, индивидуализирани и документирани здравни грижи, синхронизирани със световната сестринска наука и практика.

В глава втора изчерпателно е представена методологията и организацията на проучването. Докторантката е формулирала **целта** на проучването: *„Да се направи анализ на здравните грижи за пациенти, преживели исхемичен мозъчен инсулт в България, да се идентифицират проблемите и да се предложат мерки за оптимизиране на управлението на здравните грижи при тези пациенти/клиенти“*. За постигането на тази цел са формулирани 6 задачи. Последната задача е изключително иновативна и е свързана с изработването на собствен инструментариум. Формулирани са три работни хипотези.

Избраният научен подход, методите и инструментариумът на изследването, както и тяхното приложение, водят до изпълнението на целта и задачите и осигуряват развитие на изследователската теза. Обект на проучването са 6 групи лица: професионалисти по здравни грижи (n=75), ръководители по здравни грижи (n=7), студенти IV курс (n=122), преподаватели по здравни грижи (n=33), пациенти с исхемичен мозъчен инсулт (n=114) и експерти (n=21) – общо 372 човека. Техническите единици са шест лечебни заведения за болнична помощ, разположени на територията на Северна България (в градовете Плевен, Русе и Варна) две от които са университетски (УМБАЛ „Д-р Г.Странски“ – Плевен и УМБАЛ „Св. Марина“ – Варна) и три висши училища, обучаващи студенти в специалност „Медицинска сестра“ (МУ–Плевен, МУ–Варна и Русенски университет).

Съчетаването на различни социологически и статистически методи, създава възможност за постигане на целите на научното изследване.

Организацията на проучването е осъществено в 5 етапа, които са представени детайлно.

В глава трета са представени резултатите от собственото социологическо проучване. Потвърждава се негативната тенденция, свързана със значителен дефицит на медицински сестри в обхванатите в проучването отделения/клиники по Неврология и Физикална и рехабилитационна медицина, което не е адекватно на тенденциите за увеличение на случаите на исхемичен мозъчен инсулт.

Документирането на сестринската дейност е практика в европейски и световен мащаб. В България са налице всички предпоставки за законодателни промени в сестринските грижи с цел подобряване на качеството на оказаните грижи за пациентите. Анализът на резултатите посочва, че към този момент планирането на здравните грижи при пациенти, преживели исхемичен мозъчен инсулт, не се документира, което намалява значително тяхната ефективност.

Отчитайки спецификата на общите и специални грижи, прилагани при ППМИИ, анализът на резултатите доказва необходимостта от планиране на грижите.

Единомислие относно автономната роля на медицинската сестра при планиране на здравни грижи и отговорността, която носи за всяко действие за качествено обслужване на пациентите има и при четирите групи респонденти (професионалисти по здравни грижи, ръководители по здравни грижи, студенти IV курс и преподаватели по здравни грижи). Основното предназначение на плана за грижи, според изследваните лица, е индивидуализиране на грижите, което е приложимо и след дехоспитализацията на пациентите, преживели исхемичен мозъчен инсулт.

Подготовката, нагласите и отношението на студентите от четвърти курс на специалност „Медицинска сестра“ към планиране на грижите за пациенти с исхемичен мозъчен инсулт е важен критерий, който е в основата на реализирането на специализирани сестрински грижи за тези пациенти през целия лечебно-възстановителен процес. Причината, поради която студентите проявяват слаб интерес към планирането на сестринските грижи, въпреки навременното им изучаване, може да се предположи, че е следствие от отсъствието му от реалната практика. Трудно се провокира интерес сред обучаваните към нещо, което следва да приемат хипотетично, поради което мотивацията им за усвояване на съответната проблематика е занижена.

Мнението на експертите категорично потвърждава хипотезата, че липсват утвърдени формуляри за определяне на индивидуалните потребности от грижи. Всички експерти подкрепят предложения от докторантката **„Проект на стандартизиран план за грижи при пациенти с исхемичен мозъчен инсулт“**. Според тях използването на скали за оценка на състоянието на пациента с мозъчен исхемичен инсулт, разработването и внедряването на адекватна документация е задължително условие за повишаване на качеството на предоставяните грижи за тези пациенти.

Почти всички анкетирани пациенти 85,1% (n=97) предпочитат близки роднини да се грижат за тях след дехоспитализацията, което е обективна предпоставка за разработване на **„Наръчник по здравни грижи за пациенти, преживели исхемичен мозъчен инсулт в извънболнични/домашни условия“**. Повече от половината от анкетираните пациенти 60,5% (n=69) считат, че писмените указания за грижи в домашни условия са необходими.

В глава четвърта, базирайки се на резултатите от цялостното проучване, докторантката предлага инструментариум за оценка и планиране на грижите за ППМИИ:

- **Стандартизиран план за грижи при пациенти с исхемичен мозъчен инсулт.** Предложен е набор от скали за оценка на състоянието на пациента и на зависимостта му от грижи, която дава възможност да се обективизира информацията за пациента, както и да се планират грижите адекватно на потребностите;
- **Формуляр за индивидуална оценка на пациента и планиране на грижите;**
- **Изработен е „Наръчник за здравни грижи при хора, преживели исхемичен мозъчен инсулт в извънболнични (домашни) условия“**, с цел подпомагане хората, които се грижат за пациент, преживял исхемичен мозъчен инсулт, във

възстановителен период при справяне с дейностите от ежедневието и осигуряване на непрекъснатост на грижите след дехоспитализацията.

В глава пета са формулирани 7 извода, практически ориентирани, които следват поставените изследователски задачи и логически произтичат от получените резултати.

Изведени са конкретни и изпълними препоръки към ВУ, обучаващи студенти от специалност „Медицинска сестра“ и към БАПЗГ.

Заключение

Дисертационният труд на тема „**Управление на здравните грижи при пациенти, преживели исхемичен мозъчен инсулт в България**“ е резултат от изследователска дейност върху актуална тема в унисон с тенденциите на съвременното сестринство за разширяване автономната роля на медицинската сестра. Докторантката е предложила инструментариум за оценка и планиране на грижите за ППММИ, който има потенциал за практическо приложение в областта на управление на здравните грижи.

Дисертацията отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника към него и Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет – Плевен.

Гореизложеното ми дава основание убедено да оценя положително дисертационния труд и да предложа на уважаемите членове на научното жури да гласуват положително за присъждане на **образователната и научна степен „Доктор“** на асистент **Меглена Маринова Балабурова** по специалност „Управление на здравните грижи“ в област на висшето образование: 7. „Здравеопазване и спорт“, професионално направление 7.4. „Обществено здраве“.

28.06.2021г.

Изготвил становището: .....

Доц. Теодора Евтимова, д. оз.

MULTILEX Ltd.

10, Ivan Vazov Str.
5 800 Pleven
BULGARIA
Tel.: +359 64 830023

Translation from Bulgarian into English language

STATEMENT

from Assoc. Prof. Teodora Nikolaeva Evtimova, DSc
Medical University Prof. Dr. P. Stoyanov – Varna, Affiliate in Shumen

for the dissertation thesis on topic:

**NURSING CARE MANAGEMENT IN PATIENTS SURVIVING
ISCHAEMIC STROKE IN BULGARIA**

of the PhD Student: Meglena Marinova Balaburova
Assistant Professor at the Department of Nursing Therapeutic Care,
Faculty of Public Health at the Medical University - Pleven

for awarding the educational and scientific degree Doctor
in higher education area 7. Health and Sport, professional field 7.4. Public
Health, speciality: Health Care Management

Details for the Procedure

On the grounds of Order No.1294 / 01.06.2021 of the Rector of the Medical University – Pleven I was appointed a member of the Scientific Jury for the defence of the dissertation thesis of Assistant Professor **Meglena Marinova Balaburova** for awarding the educational and scientific degree Doctor in higher education area 7. Health and Sport, professional field 7.4. Public Health, under PhD Programme Health Care Management. The adviser is Assoc. Prof. Makreta Todorova Draganova, PhD.

The dissertation thesis was approved and proposed for public defense by an extended department council of the Department of Public Health Sciences at the Faculty of Public Health, Medical University of Pleven on 14 May, 2021.

Doctoral Student's Background Information and Career Development

Meglena Marinova Balaburova was born on 15 January, 1978. She graduated from the Medical College – Pleven, with Specialist's Degree (1998), majoring in Nursing. She acquired a Bachelor's Degree in 2010, and a Master's Degree in 2013 in

the speciality Health Care Management at the Medical University – Pleven. Meglena Marinova Balaburova's professional career and experience began in 1998 as a nurse at the Municipal Hospital – Iskar. Subsequently, for thirteen years (2000-2013) she worked as a nurse in the Imaging Diagnostics Department at the University Multi-Profile Hospital for Active Treatment "G. Stranski" – Pleven.

Since 2013 and at present she has been an assistant professor in the Department of Nursing Therapeutic Care, Faculty of Health Care at the Medical University – Pleven.

She has good command of Russian and English languages.

She has been a member of the Bulgarian Association of Health Professionals in Nursing, the Bulgarian Public Health Association and the European Public Health Association.

Assistant Professor Meglena Balaburova develops and improves her theoretical and practical training by participating in eighteen courses for continuing education.

She has 12 publications and has taken part in national and international conferences in the field of health care planning for patients after brain stroke.

General Description of the Dissertation Thesis

The dissertation thesis, presented by Assistant Professor Meglena Balaburova, has a volume of 165 pages and is structured in 5 chapters: 1. Literature Overview, 2. Study Methodology and Organization, 3. Results and Discussion, 4. Tools for Assessment and Care Planning for patients who have survived an ischaemic stroke (PSIS), 5. Conclusions, Contributions and Recommendations. The dissertation thesis is illustrated with 32 figures, 2 diagrams and 19 tables. The references consist of 251 sources, of which 166 in Cyrillic and 85 in Latin alphabet.

The presented author's abstract in a volume of 55 pages in structural terms presents the essential moments of the developed dissertation paper and gives a complete picture of the concept, methodology, structure and results of the dissertation research.

In connection with the dissertation paper, 4 publications and 6 scientific reports were made at national and international scientific forums for the period 2014-2020.

Evaluation of the structure and content of the dissertation thesis

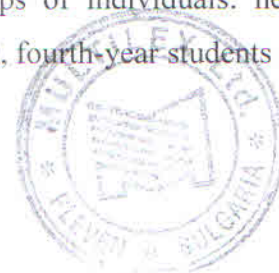
The PhD student has focused her research on a topical issue: the role of the nurse in the health care management for patients who have survived an ischaemic stroke, a disease of medical and social significance and one of the leading causes of morbidity and disability in our country and worldwide.

The literature overview presents the relevance of the issue worldwide and provides statistical data for Bulgaria for the indicators of mortality and disability in patients who have survived an ischaemic stroke. It is emphasized on the general and special care distinguished by their specificity and multidisciplinary approach. An extensive analysis was performed of the global and European practice in the organization of nursing care for PSIS, which are in the competence of the nurse and are related to health assessment in the field of nursing, nursing diagnosis, nursing interventions. The application of the nursing process in a number of countries is recorded in the nursing documentation and is important for a systematic approach to the care provided. Good practices in this field, used in France and Germany, are pointed. A critical analysis of the organization of health care for PSIS in Bulgaria has been made.

In the final part of the literature overview, 8 conclusions are made related to the management and effective care planning and the challenge to implement them in hospital and outpatient settings. The author has outlined the need to apply in Bulgaria the holistic approach in health care and patient-centered care in order to increase their effective management in patients with an ischaemic stroke. The importance of specialized, individualized and documented health care, consistent with the world's nursing science and practice, has been emphasized.

Chapter Two presents in detail the methodology and organization of the study. The PhD student has formulated the **aim** of the study: *To analyze the nursing care for patients who have survived an ischaemic stroke in Bulgaria, to identify problems and to propose measures to optimize the nursing care management for these patients/clients.* To achieve this aim, 6 tasks have been set. The last task is extremely innovative and is related to the development of own tools. Three work hypotheses are stated.

The chosen scientific approach, the research methods and tools, as well as their application, lead to the fulfillment of the aim and the tasks and ensure the development of the research thesis. The study was focused on 6 groups of individuals: health professionals in nursing (n = 75), health care managers (n = 7), fourth-year students (n =

122), teachers in nursing care (n = 33), patients with ischaemic stroke (n = 114), and experts (n = 21) - a total of 372 individuals. The technical units are six medical facilities for hospital care, located on the territory of Northern Bulgaria (in the cities of Pleven, Ruse and Varna), two of which are university (UMHAT "Dr. G. Stranski" – Pleven and UMHAT "St. Marina" – Varna) and three higher schools training students majoring in Nursing (MU-Pleven, MU-Varna and the University of Ruse).

The combination of different sociological and statistical methods has created an opportunity for the achievement of the research aim.

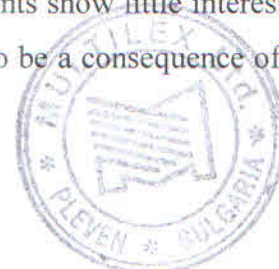
The organization of the study was carried out in 5 stages, which are presented in detail.

Chapter Three presents the results of the sociological research. The negative trend associated with a significant shortage of nurses in the departments/clinics in Neurology and Physical and Rehabilitation Medicine, which cannot respond to the tendency of increased cases of ischaemic stroke, is confirmed.

Documenting of the nursing activities has been an accepted practice both in European and global aspect. In Bulgaria, there are all prerequisites for legislative changes in nursing care in order to improve the quality of care provided to patients. The analysis of the results indicates that at this time, nursing care planning for patients who have survived an ischaemic stroke is not documented, which significantly reduces their efficiency.

Taking into account the specifics of the general and special care provided to PSIS, the analysis of the results proves the need of care planning. There is unanimity in all four groups of respondents (health professionals in nursing, health care managers, fourth-year students and teachers in nursing care) on the autonomous role of the nurse in health care planning and the responsibility she bears for each action for the quality nursing care of the patient. The main purpose of the care plan, according to the respondents, is individualization of care, which is applicable also after the discharge of the patients who have survived an ischaemic stroke.

The preparation, disposition and attitude of the fourth-year students in Nursing in care planning for patients with an ischaemic stroke is an important criterion that underlies the implementation of specialized nursing care for these patients throughout the treatment and rehabilitation process. The reason why students show little interest in nursing planning, despite their timely study, can be assumed to be a consequence of its

absence from the actual practice. It is difficult to provoke interest among students in something that they should accept hypothetically, due to which their motivation to master the relevant issues is reduced.

The opinion of the experts has definitely confirmed the hypothesis that there are no validated forms for determining the individual care needs. All experts have supported the doctoral student's proposal of **Draft standardized care plan for patients with an ischaemic stroke**. According to them, the use of scales to assess the patient's condition with ischaemic stroke, the development and implementation of adequate documentation is a prerequisite for improving the quality of care provided to these patients.

Almost all surveyed patients 85.1% (n = 97) prefer close relatives to take care of them after discharge, which is an objective prerequisite for the development of a **Health Care Handbook for patients who have survived an ischaemic stroke in an outpatient/home settings**. More than half of the surveyed patients 60.5% (n = 69) believe that written instructions for home care are necessary.

In Chapter Four, based on the results of the overall study, the PhD student offers tools for assessment and care planning for PSIS:

- **Standardized care plan** for patients with an ischaemic stroke. A set of scales for assessing the patient's condition and his/her care dependency is proposed, which makes it possible to objectify the information about the patient, as well as to plan the care corresponding to the needs;
- **Individual assessment form for the patient and care planning;**
- **A Health Care Handbook for patients who have survived an ischaemic stroke in outpatient/home settings** has been developed to help people caring for a patient who has survived an ischaemic stroke during the recovery period to cope with the daily activities and ensuring proper continuity of care after discharge.

Chapter Five formulates 7 conclusions, practically focused, ensuing from the set research tasks and logically follow from the obtained results.

Specific and feasible recommendations have been made to higher education institutions training students majoring in Nursing and to the Bulgarian Association of Health Professionals in Nursing.

Handwritten signature in blue ink.

Conclusion

The dissertation paper on **Nursing Care Management in Patients Surviving Ischaemic Stroke in Bulgaria** has been the result of a research on a topical issue in line with the trends of modern nursing to expand the autonomous role of the nurse. The PhD student has proposed tools for assessment and care planning for PSIS, which has the potential for practical application in the field of health care management.

The dissertation thesis meets the requirements of the Law on the Academic Staff Development in the Republic of Bulgaria, the Rules for its Implementation and the Rules for the Academic Staff Development of the Medical University – Pleven.

The above stated substantiate my convincingly positive evaluation of the dissertation thesis and to propose to the venerable members of the Scientific Jury to vote positively for the award of the **educational and scientific degree Doctor** to Assistant Professor **Meglana Marinova Balaburova** in the specialty Health Care Management, in higher education area 7. Health and Sports, professional field 7.4. Public Health.

28 June, 2021

The Statement was prepared by: (sgd.ill)

Assoc. Prof. Teodora Evtimova, DSc

I, the undersigned Elena Georgieva Atanassova, certify the fidelity of the translation made by me from Bulgarian into English language of the enclosed document – Statement of 28 June 2021. The translation consists of 6 (six) pages.

Translator:
Elena Georgieva Atanassova

